

URTX

LES EXCAVACIONS ARQUEOLÒ-
GIQUES A L'ANTIC CONVENT DE SANT
AGUSTÍ DE TÀRREGA: UN EXEMPLE
D'ARQUEOLOGIA URBANA D'URGÈNCIA

Oriol Saula i Briansó
Jaume Badias Mata

LES EXCAVACIONS ARQUEOLÒGIQUES A L'ANTIC CONVENT DE SANT AGUSTÍ DE TÀRREGA: UN EXEMPLE D'ARQUEOLOGIA URBANA D'URGÈNCIA.

Comunicació

Jaume Badias Mata
Arqueòleg

Oriol Saula i Briansó
Arqueòleg del Museu Comarcal de l'Urgell.
Tàrrega

Les excavacions arqueològiques urbanes són cada cop més freqüents dins del marc de l'arqueologia. L'existència de jaciments arqueològics dins de contextos urbans és cada vegada més constatada degut, en part, al canvi de mentalitat pel que fa a la conservació i a l'estudi del patrimoni arqueològic, com per l'increment de les obres i de la seva envergadura. Una part molt significativa de les excavacions arqueològiques que es porten a terme actualment a Catalunya són intervencions d'urgència dins del casc urbà de les poblacions.

Les excavacions d'urgència difereixen de les excavacions programades en nombrosos aspectes: la rapidesa en l'execució, que implica un esforç molt més gran tant en la realització de l'excavació en sí com en la documentació i interpretació de les restes que es posen al descobert, la contractació d'arqueòlegs d'ofici, el treball amb obrers, etc. Tots aquests aspectes fan que l'excavació adquireixi una dimensió diferent que sovint pot complicar la interpretació i l'estudi exhaustiu del jaciment.

Primeres excavacions arqueològiques d'urgència a l'Urgell i a Tàrrega

La primera excavació de caire urbà, que es podria qualificar com d'urgència, coneguda a la comarca es realitzà l'any 1920 a Vilagrassa sota la direcció de l'Institut d'Estudis Catalans.¹ En aquella ocasió l'excavació es féu en un solar on s'havia d'edificar una casa, que correspon actualment amb el núm. 3 de l'Avinguda de Catalunya, indret on aparegueren diferents estances d'una vil·la romana Baix Imperial, amb restes de mosaics i capitells d'estil corinti (conservats actualment al Museu Nacional d'Arqueologia de Catalunya, a Barcelona).

A Tàrrega, la primera intervenció arqueològica de caire urbà es realitzà l'any 1987 a Cal

Perelló,² amb motiu de les obres d'adequació de l'edifici com a futura seu del Museu Comarcal de l'Urgell. La intervenció se centrà en un dels cellers de la casa negat l'any 1874 com a conseqüència de la rubinada de Santa Tecla.

La següent actuació es dugué a terme a principis de juliol de 1995 al jaciment del Pla del Perelló, vora el col·legi Jacint Verdaguer.³ L'excavació es va fer com a conseqüència de la construcció de noves vies públiques en aquell sector. Es localitzaren dues sitges parcialment retallades, una d'elles amb material ceràmic d'època ibèrica tardana (segles II-I a.C.).

Les excavacions de l'antic convent de Sant Agustí. Avenç de la intervenció

Amb motiu de les obres d'urbanització del carrer Joan Tous i de la col·locació d'una claveguera al carrer Jordi Carulla, carrers situats al marge esquerre del riu Ondara, es realitzà des del dia 9 d'abril fins a principis del mes de juliol de 1996 una actuació arqueològica a la zona on estava emplaçat l'antic convent dels Agustins de Tàrrega. Aquest convent fou aixecat a principis del segle XIV per l'orde dels franciscans. Als voltants de l'any 1588 els Fra Menors deixarien el convent i poc temps després, l'ocuparien els monjos agustins,⁴ que hi romanrien fins la desamortització de Mendizábal, l'any 1835.⁵ Al llarg d'aquest període l'edifici del convent va patir diverses riudes, fet pel qual va haver de ser refet i remodelat en diferents ocasions. L'any 1874,⁶ quan la rubinada de Santa Tecla va arrasar bona part del centre històric de Tàrrega, el convent dels Agustins s'havia convertit en una àrea de corrals i el seu estat era d'abandonament. La riuada va accentuar encara més el seu procés de degradació i, per aquest motiu, s'optà per acabar-lo d'enrunar i aprofitar la pedra de l'edifici per aixecar el mur de contenció del reguer (co-

Vista del mur de tanca nord del convent

posat al descobert en el carrer Joan Tous.

(Fotografia: Jaume Badias)

negut popularment com “la muralla” del carrer Migdia) i per reconstruir les cases afectades per l'aiguat de la nit del 23 de setembre de l'any 1874.

El convent dels Fra Menors i dels Agustins representa una part molt significativa de la història social i religiosa de Tàrraga. Fins i tot després de la seva desaparició, el record de la seva monumentalitat perviu en moltes façanes de la part baixa de Tàrraga i d'alguns car-

ters edificats a finals del segle XIX que empraren pedra i elements arquitectònics d'estil gòtic i renaixentista procedents del convent.

Les obres d'urbanització d'aquest sector de Tàrraga podien afectar negativament les restes del convent que es conservaven soterrades. És per això que l'Ajuntament de Tàrraga i el Museu Comarcal de l'Urgell informaren al Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya de la necessitat de fer un seguiment

Canalització de sortida d'aigües d'un possible molí medieval del convent, localitzat a l'extrem occidental del conjunt excavat.
(Fotografia: Jaume Badias)

arqueològic de les obres i de realitzar excavacions arqueològiques en els punts on apareguessin restes del convent que es poguessin veure afectades d'alguna o altra manera per les obres del carrer.

Un cop informada de la presència de restes arqueològiques en aquest indret, l'empresa LUBASA, adjudicatària de l'obra, va iniciar amb cura el rebaixament del subsòl sota la supervisió del director de l'excavació, Jaume

Badias Mata, i l'arqueòleg del Museu Comarcal de l'Urgell, Oriol Saula i Briansó.⁷

Les excavacions arqueològiques tregueren a la llum part de l'estructura arquitectònica de l'edifici religiós. Es va poder documentar un ampli tram del mur de tancament del convent per la seva banda nord, la qual limitava amb el riu, així com diferents murs perpendiculars i paral·lels a aquest que corresponien a estances i patis interiors de l'edifici. Dins de l'àrea

**Enterrament en fossa
d'un possible membre
de la comunitat
religiosa a l'interior
del convent.**

Localitzat a l'inici del carrer Jordi Carulla, on aparegueren nombroses restes òssies corresponents a enterraments humans.

(Fotografia: Jaume Badias)

d'un dels patis del convent s'excavà un pou colmatat antigament amb elements arquitectònics d'estil gòtic: pilars, fragments d'arcs, columnes, etc. En un altre sector es van documentar la presència de diferents enterraments que poden correspondre a membres de la comunitat de monjos agustins. La major part dels murs d'aquest sector, que poden datar dels segles XVII i XVIII, es trobaven arrasats fins al nivell de fonament d'ençà la rubinada de Santa Tecla i presentaven, en algunes ocasions, capitells i motius escultòrics reaprofitats de la fase gòtica del convent.

A l'extrem més occidental de l'excavació aparegueren les restes d'un enllosat delimitat per dos murs i amb una canalització central (sobreposada a l'enllosat) decantada vers l'Ondara. Aquesta estructura es trobava coberta per sediments que presentaven, entre altres restes materials, ceràmiques vidrades dels tallers de Paterna i Manisses, ceràmiques grises, de cuita reductora, de Verdú i peces d'altres procedències datables en els segles

XV i XVI, fet que ens indica que es tracta d'una construcció aixecada en el període d'ocupació franciscana i que podria interpretar-se com una canalització de sortida d'aigües d'un molí, vinculat a l'activitat agrícola-industrial del convent, encara que en aquests moments no es pot avançar cap conclusió definitiva, ja que ens trobem en una fase preliminar de l'estudi del conjunt. Per altra banda només es va excavar una part de l'estructura del possible molí, ja que la resta es trobava fora de l'àmbit afectat per les obres del carrer. L'estudi del material ceràmic,⁸ arquitectònic, numismàtic,⁹ de les restes antropològiques¹⁰ i de la documentació escrita referent al convent¹¹ aportaran noves dades sobre la presència de les comunitats franciscanes i agustines a Tàrraga.

Notes

1- SERRA I RÀFOLS, J. de C., 1931: "Excavacions a Vilagrassa" a *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans* MCMXXI-MCMXXVI, Barcelona, 1931. Pàg. 93.

2- Excavació dirigida per l'arqueòloga Anna Oliver. L'Informe de l'excavació fou entregat al Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya el 14 de desembre de 1987.

3- Excavació dirigida per Josep Ros i Mateu, de l'empresa Pròleg d.p.c. S.L., i realitzada els dies 3 i 4 de juliol de 1995. Memòria de l'excavació entregada al Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya el mateix juliol de 1995.

4- PLANES, J.M., 1994: *La parròquia i la vida religiosa de Tàrraga, segles XVI-XIX*. Ed. Parròquia de Santa Maria de l'Alba de Tàrraga. Tàrraga, 1994. Pàgs. 33-34

5- SOLSONA, C., 1993: "La desamortització eclesiàstica a l'Urgell" a *Urtx*, núm. 5 Tàrraga, 1993. Pàgs. 197-207.

6- D.D. A.A., 1996: *La rubinada de Santa Tecla de 1874 a Tàrraga. Edició facsímil de la memòria de Josep Salvadó Burló*. Col. Natan Estudis núm. 6. Ed. Ajuntament de Tàrraga. Tàrraga 1996.

7- En aquest sentit hem de destacar el bon enteniment i mútua col.laboració entre l'empresa i els arqueòlegs per tal de dur a terme la intervenció sense endarrerir en cap moment les obres d'urbanització i sense per això suposar cap perjudici per a l'estudi complet de les restes del convent que es posaren al descobert.

8- Es troben en fase d'estudi per part dels responsables de l'excavació els materials ceràmics, dels quals destaquen diferents conjunts de vaixel·la

fina amb vidrat estannífer decorada amb blau i amb reflexos metàl·lics dels segles XV i XVI i amb decoració blava i policroma dels segles XVII i XVIII, així com un ampli ventall tipològic de ceràmica comuna.

9- Les monedes recuperades en l'excavació es troben en procés de restauració al Laboratori d'Arqueologia de la Universitat de Lleida. Aquestes ens permetran afinar encara més en la cronologia i vida econòmica del convent.

10- L'antropòloga física Marta Garcia Duran està investigant les restes òssies corresponents als enterraments anteriorment esmentats amb l'objectiu d'obtenir informació antropològica de la comunitat religiosa.

11- Paral·lelament a l'estudi de les restes constructives i del material arqueològic del convent l'historiador medievalista Manel Salas i els arqueòlegs responsables de l'excavació estem duent a terme una investigació de les fonts documentals existents sobre el convent i els ordes religiosos que hi habitaren.

Hem de posar èmfasi a l'important grau de participació de l'equip de col.laboradors del museu i d'altres voluntaris i afeccionats que han col.laborat en les tasques d'excavació, així com a la bona predisposició de l'Ajuntament de Tàrraga que ha finançat bona part de la intervenció arqueològica. També cal destacar el suport i les facilitats donades pel Servei d'Arqueologia del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.